ION PILLAT

ASFODELA

CU O PREFAȚĂ
DE
N. I. HERESCU

BUCUREȘTI
EDIȚIILE «AUSONIA», — I
1943

ION PILLAT

ASFODELA

CU O PREFAȚĂ

DE

N. I. HERESCU

BUCUREȘTI
EDIȚIILE «AUSONIA», — 1
1943

PREFAȚĂ

De Ion Pillat mă leagă o prietenie care nu mai este de ieri. Oricât ne-ar îmbătrâni pe amândoi o atare destăinuire, trebuie să mărturisesc totuși că prietenia noastră va împlini în curând douăzeci de primăveri.

Două decenii de credincioasă amiciție nu constituie o întâmplare prea obișnuită, mai ales în România, unde oamenii se împrietenesc și se înduşmănesc cu o ușurință și cu o repeziciune la fel de întristătoare. Pe fericitele noastre meleaguri, legăturile prietenești durează, de obicei, cât viața unei roze, și de aceia lumea nu mai crede în ele.

Prietenia cu Ion Pillat aș putea-o numi exemplară. Privind înapoi, constat cu emoție că, timp de aproape douăzeci de ani, ea n'a cunoscut niciun moment de criză gravă, deși au fost perioade când ne vedeam mai în fiecare zi. Nu vreau să pretind, firește, că niciun nor n'a trecut, niciodată, pe cerul seninei noastre amiciții, — ceea ce pare, vai, cu neputință în raporturile dintre bieții muritori; dar n'au fost întotdeauna decât neînțelegeri trecătoare, fără însemnătate, — din acelea care se ivesc între ființele cele mai aproiate, între îndrăgostiți, între părinți și copii,

între fraţi... Explicaţia acestui fericit caz stă în faptul că noi nu ne-am clădit prietenia numai din afecţiune şi din stimă, ci şi dintr'o mare pasiune comună. Prietenia noastră s'a născut şi s'a legat trainic prin cultul pentru poezie, căreia amândoi i-am închinat de mult, cu o fidelitate mai tare decât orice ispită, tot ce aveam mai bun în noi şi ceasurile cele mai preţioase ale vieţii noastre.

Am început prin a face această mărturisire, pentru a lămuri de ce cred că sunt unul dintre cei care cunosc mai bine opera poetică a lui Ion Pillat. In decurs de douăzeci de ani, am asistat la naşterea părţii celei mai însemnate, şi ca întindere şi ca valoare, din opera lui. Când l-am întâlnit eu, Pillat publicase tocmai volumul «Pe Argeş în sus», primul său volum de seamă, care l-a aşezat, dintr'o dată, între primii poeţi de după războiul din urmă. De atunci, prietenul meu nu mi-a tăinuit niciunul dintre planurile lui literare, am fost martor la toate variaţiunile desvoltării lui estetice, niciuna dintre credinţele lui poetice nu mi-a rămas ascunsă. Mai mult, cred că o bună bucată de vreme am fost primul căruia poetul îi citea ultimele versuri scrise. Aceasta, repet, la epoca cea mai rodnică şi cea mai personală a activităţii sale, — aceia în care putem recunoaşte, după propria lui expresie, «autenticitatea experienţei poetice şi savoarea lucrului trăit» *(Mărturisiri*, Revista Fundaţiilor Regale, Febr. 1942, p. 273). (Căci volumele dinainte, cele scrise între 1908 şi 1918: «Visări păgâne», «Eternităţi de-o clipă» şi «Amăgiri» reprezintă, aşa cum autorul o recunoaşte cu mare luciditate, o etapă în care poezia lui «a fost deviată din matca ei naturală printr'o transplantare bruscă şi un aport străin»).

De aceea, când Ion Pillat a împlinit 50 de ani, m'am socotit dator să mă ocup eu de publicarea unui volum antologic în care să se oglindească icoana poeziei lui din epoca de deplină maturitate poetică. Această epocă socotesc, împreună cu poetul că începe în 1932 cu volumul *Caetul verde*, se continuă cu *Scutul Minervei* (1933), cu *Ţărm pierdut* (1937), cu *Umbra timpului* (1940), cu *Balcic* (1940) şi se înch ie cu acel mănunchi de sonete, din care eu i-am publicat întâi pe cele mai frumoase în « Revista Fundaţiilor Regale », pe vremea când o conduceam (Sept. şi Dec. 1940, Ian. 1941); sonetele au fost reunite apoi în volumul *Implinire*, apărut în 1942, anul cu care Pillat începe — pururi tânăr! — a şasea decadă a vieţii sale. 1932—1941, zece ani despre care poetul scrie — şi noi îi dăm deplină dreptate — că formează etapa « mai rodnică în creaţii originale şi în strădania de a da un stil clasic sau neoclasic..., valabil pentru poezia română » *(Mărturisiri*, p. 285).

Neoclasic, acesta este cuvântul: el constituie cea mai bună definiţie a poeziei lui Pillat din epoca maturităţii. In adevăr, dela *Pe Argeş în sus*, opera lui poetică poate fi împărţită în două epoci, fiecare dintre ele având o înfăţişare bine caracterizată. Prima, formată din volumele *Pe Argeş în sus* (1923), *Satul meu* (1925) şi *Biserica de altădată* (1926), cuprinde poezia sa tradiţionalistă şi autohtonă, o poezie « du terroir », pe linia deschisă mai de mult de *Semănătorul* şi continuată apoi, într'o privinţă, de poeţii dela *Gândirea*. A doua epocă o compun volumele dintre anii 1932 şi 1941, amintite mai sus; este partea care poartă pecetea clasicismului. « Cred că toată poezia mea, dela *Caetul verde* încoace, a fost influenţată de miracolul elin »,

mărturiseşte şi poetul. Intre cele două epoci, stă volumul *Limpezimi* (1928), care cuprinde amândouă înfăţişările poeziei lui Pillat, cea autohtonă ca şi cea neoclasică, şi formează, în evoluţia operii lui, un fel de piatră de hotar. Titlul de *Limpezimi* apare astfel ca un nume fatidic: în adevăr, cu acest volum poetul îşi *limpezeşte* credinţele şi idealurile sale estetice.

Căci, între timp, se întâmplase ceva: cu un an înainte de volumul *Limpezimi*, Pillat cunoscuse Grecia. « Călătoria mea în Grecia datează din 1927 şi a fost o revelaţie sufletească », scrie el *(Mărturisiri*, p. 285). In realitate fusese numai scânteia care făcea să izbucnească, la Pillat, un incendiu ce mocnea de mult, în stare latentă, în adâncurile fiinţei sale poetice; de mult purta poetul cu sine « presimţirea acelei lumi mediteraneene şi sudice », care l-a atras întotdeauna « cu o vrajă reînţeleasă dar cu atât mai puternică ». De aceea, după prima luare de contact din 1927, el s'a întors în Grecia, şi să-l lăsăm să ne explice singur ce a însemnat pentru el această nouă călătorie şi ce a învăţat acolo:

« Iniţierea mea grecească, de Paşti 1927, a fost urmată de o alta mai lungă şi mai completă, exact zece ani mai târziu, care mă ducea nu numai la Athena şi împrejurimi, dar şi în Peloponez, până la Epidaur, Sparta şi Olympia, urmată de o altă excursie la neuitatul Delfi.

Aceste călătorii, vizitarea templelor şi muzeelor din Athena, Acrocorint, Olympia şi Delfi, a teatrului din Epidaur, a coloanelor de pe capul Sunium, a ruinelor ciclopeene dela Mykene — priveliştea Helladei, a mării Egee şi a insulelor sale, toate aceste minuni, deşi sorbite cu

patimă și trăite cu intensitatea neofitului, nu s'ar fi adâncit atât de mult în sufletul meu, de n'aș fi avut pentru ele comprehensiunea mai matură a vârstei; căci arta clasică, în opoziție cu cea romantică, fecundată de vis, își pretinde experiența vieții reale și se cere pregătită și desăvârșită prin studii și lecturi. Descoperirea Helladei și a artei sale, a sculpturei eline și a templului grec în special, a fost un eveniment capital în viața mea. Îndrăsnesc să cred că am trăit-o cu prospețime și cu un entuziasm mai aproape de acela al unui contemporan al Renașterii decât al unuia din epoca noastră. Mi-am regăsit sentimentele de atuncea, deschizând, mult mai târziu, « Italienische Reise » a lui Goethe. Cred că toată poezia mea, dela *Caetul verde* încoace, a fost influențată de miracolul elin » *(Mărturisiri*, p. 286).

Itinerariul hellenic al lui Pillat a fost bogat și felurit. In sufletul poetului au lăsat urme, în egală măsură, aspectele cele mai variate ale Helladei: l-a atras deopotrivă și templul dela Sunium, așezat pe un țărm abrupt, ca și muntele Hymet, — munte plin de violete, dar profanat de nicio casă, umilit de niciun templu; a fost la mânăstirea Dafni, sfinte cărămizi, de unde l-a urmărit viziunea îndurerată, în naos, a tragicului Pantocrator; la Acrocorint, unde a fost ospătat de păstori cu o bucată de brânză pe foi de brustur și cu un blid de lapte, a întârziat o clipă, ca să privească un tânăr păstor oacheș care lua de coarne țapul negru; teatrul antic dela Epidaur, deși pustiu astăzi, i-a părut totuși umplut de zei; la Olympia, albele coloane se înfățișează poetului ca trupuri fără de pată; așezat, la Delfi, sub Fedriadele nemuritoare, nu mai vede nici teatrul,

nici stadiul, nici templul, pentru a se lăsa fermecat numai de măreţia soarelui apollinic; în fine, o vrajă deosebită au avut asupra lui insulele, — micile, marile, nenumăratele, neasemănatele insule greceşti, pierdute în mări de micşunele, Cicladele cu trup nemuritor, — insule ilustre prin prestigiul mitologiei sau simple insule anonime, ca aceia unde poetul ar vrea să vadă ancorând, într'un golf mic, corabia lui Ulysse... In Grecia poetul a făcut descoperirea că

Sub cerul clasic n'a murit nimic
Şi ce-a cântat Homer va mai cânta.

(Insulă, p. 42)

Căci toată viaţa antichităţii mai trăieşte încă în Grecia de azi, — şi Pillat a turnat, în poezia lui, câteva din aspectele ei cele mai caracteristice.

In primul rând, de sigur, peisagiul. In peisagiul acesta grecesc, regăsim toate florile înobilate de amintirea lumii vechi, dela floarea morţii, asfodela, înflorită printre pietre, la violeta modestă şi la albele anemone, până la macii de sânge ţâşnind din granit; regăsim toţi arborii şi arbuştii consacraţi zeilor: laurul lui Apollo, măslinul Minervei, funerarii chiparoşi (sau, cum zice poetul, cu un barbarism pe care ne vom feri a-l adopta: chiparizii), platanul patriarhal şi ospitalier; regăsim şi miresmele tari ale Greciei de totdeauna, mirosul de dafin şi de cimbru care îmbată munţii arîzi. In peisagiul acesta au recăpătat viaţa şi se mişcă vechile divinităţi şi vietăţi ale pădurii şi ale mării — Tritonii, Sirenele, Centaurii, Faunii — şi, firește, nu puteau lipsi păstorii care sună din fluer, la umbră, sub fagul bu-

colic, turmelor adunate în jur: caprele « cu ochi de muiere », ţapii « cu bărbi de monahi » şi oile aşa de « uniforme ».

Dar, se înţelege, poetul nu putea rămâne nesimţitor la o viaţă mai puţin ostentativă dar nu mai puţin vie, viaţa pietrelor, toată acea viaţă prinsă în linii nepieritoare pe frize sau pe stelele funerare. Viaţa din păduri şi din poene a trecut pe pietre, chipurile de pe pietre se văd şi acum în pădurile şi poenele Greciei. Poetul a zărit acolo, într'o zi, cum

Un faun calcă tânăr prin poene,
La fel cu cel în marmură sculptat,

sau cum

Din nai spunea păstorul pe o piatră
Pe care dăltuit se mai vedea
Un chip de faun trist cu cap de capră.

(Păstorul şi Faunul)

Ochiul poetului ştie să vadă, în înţepenirea pietrei, o mişcare, a atitudine, care sunt ale vieţii veşnice şi neschimbătoare. De pe o friză, îi opreşte privirea un alai de fecioare cu vas rotund pe umăr; în faţa unei stele îl reţine un bătrân care, senin, întinde dreapta împăcată, în gestul ritual; iar când intră în muzeu, un basorelief îl face să-şi dea seama, încăodată, că, dacă imperiile s'au prăbuşit, frumuseţea unui profil elin va înfrunta multă vreme veşnicia:

Dar tu rămâi pe-un soclu de muzeu,
Ca o sfidare veşniciei oarbe,
In frumuseţea ta de tânăr zeu.

Pe dușmănia veacului hain
Și peste timp, ce lacom ne tot soarbe,
A biruit profilul tău elin.

Tot peisagiul acesta hellenic se găsește rezumat — ca într'un «raccourci» — în sonetul *Hellas*, care poate fi socotit un cuprins rezumativ al întregului volum:

Măslini străvechi, munți numai stânci, și colo
Culcată, marea ca un cer mai clar.
Orice atingi e rugă ori e dar
Și pinii 'n vânt sunt lira lui Apollo.

Sau, de preferi, coloanele acele
Dormind la umbra crângului sfințit,
Bucolica talangă 'n asfințit
Și mieii pășunând prin asfodele.

Vrei sarcofagul alb în foc de maci
Sau stela 'n drum a dansatoarei moarte
Și vântul viu în marmură încins?

Dar mie dă-mi, deplin să mă împaci,
In rama ei de-argint fluid, departe,
O insulă de-azur pe valul stins.

Dacă însă poezia de care ne ocupăm ar fi numai atât, adică numai *pastel* — oricât de viu, de pitoresc și de variat —, ar fi totuși prea puțin, pentru măsura talentului lui Pillat. Ea este din fericire mai mult: sub imaginile venerabile ale peisagiului grecesc bate inima poetului român. Acesta se duce la Atena — drumeț venind de de-

parte— cu un sentiment aproape religios. Aşa precum cu două milenii în urmă Horaţiu, el soseşte acolo ca să afle, ca să se purifice, ca *să se închine:*

Barbar, venit aicea să mă 'nchin...

El simte că o dragoste înaltă îl ridică spre cerul lui Plato şi Plotin, îşi dă seama că merge în ţara de lumină a celor care-i sunt părinţi spirituali:

Lăsaţi-mă să vin iar la părinţi.
Doar clipa mea se cerne cenuşie,
Doar lutul meu se surpă 'n suferinţi.
Aici lumina dăruie vecie...;

el aşteaptă mai ales, ca unul care crede în cer cu soare, să simtă coborând asupră-i pacea albă a coloanelor. Iată atitudinea sufletească a poetului faţă de locurile sacre ale Atenei; nu este atitudinea de simplă curiozitate a călătorului cult, care străbate Grecia ca pe oricare altă ţară nobilă a lumii, ci aceia caldă de participare, de adeziune, de interpătrundere:

Teatrul pustiu e umplut azi de zei
Cu trup străveziu de vecie.
In piatră, în plantă şi 'n pieptu-mi la fel
Fierbintele suflu adie.

(Epidaur).

Aşa se face că poetul se integrează în peisagiul grecesc, ia parte la viaţa lui ca un om din locurile acelea. Aici, i se pare că o capră, cu ochii ei galeşi, vicleni şi adânci ca

Amorul, îl priveşte epigramatic, cu duh de străvechi elegii; dincoace, omul acela trist ce şade pe ţărm pustiu, are faţa şi jalea poetului... Aşa se face că, în faţa unei stele funerare sau a unei statui, poetul are pe buze cuvintele pe care le-ar rosti şi chipul prefigurat în piatră. Nu mai ştim, la un moment dat, dacă omul de pe piatră sau poetul însuşi vorbeşte:

Tu, ce râzi cum am râs eu odată
Şi săruţi o gură de copil —
Adă-mi, albe, două turturele
Impreună prinse 'n laţ.

Este Pillat întreg sub aceste chipuri din Grecia, Pillat care, în « Scutul Minervei », — 18 sonete de o rară frumuseţe, dintre cele mai frumoase scrise în limba română, — începe prin a mărturisi că

Cithereenei pradă destui ani am zăcut
Plătindu-i vamă chinul şi lacrima fierbinte,

şi că acum, rupând cu trecutul, limpezit cu totul de patimi şi păcat, doreşte să obţină, în schimb, dela Minerva, înţelepciunea maturităţii, împăcarea cu sine şi cu viaţa, fericirea liniştii câştigate cu trudă — sau, cum se exprimă aşa de frumos poetul, într'un vers de poezie pură:

Senina fericire puţin îngândurată.

Căci aceasta e poezia de acum a lui Ion Pillat: o poezie a maturităţii; deopotrivă a maturităţii sufleteşti şi a maturi-

tăţii poetice, ca şi, s'o spunem cu legitimă mândrie, a maturităţii la care, prin el şi prin alţi câţiva poeţi contemporani, a ajuns poezia românească.

N. I. HERESCU

N.B. Culegerea de faţă şi-a propus să înfăţişeze pe Ion Pillat *poetul neoclasic*, aşa cum, foarte probabil, va rămâne el în istoria literaturii noastre. Poetul n'are nicio răspundere în felul cum se prezintă volumul. Şi de alegerea poeziilor şi de ordinea lor în carte, singurul răspunzător este semnatarul prezentei prefeţe. In această privinţă, explicaţia pe care o am de dat e simplă şi scurtă: am ales, din toate volumele lui Pillat, începând cu *Limpezimi*, câteva din poeziile care, *pe linia motivelor clasice*, mi s'au părut mai reprezentative şi mai desăvârşite. Fireşte, aceste poezii nu sunt singurele care puteau fi alese. Alături de bucăţile cu *teme* clasice, se găsesc atâtea altele, care sunt clasice prin *inspiraţia*, prin *atitudinea* sau prin *atmosfera* lor. Dar orice antologie este limitativă.

Iar orânduirea urmează succesiunea volumelor — adică e oarecum întâmplătoare — fiindcă sunt un vechi şi aprig adversar al «ciclurilor» care, după umila mea judecată, nu slujesc, ci strică unei opere poetice.

ASFODELA

Pe culme trei coloane de porfir
Și printre ele cerul până 'n zarea
Intinsă de lumină ca un fir,
Și — ca o lespede — departe, marea.

Incremeniți, toți munții violeți.
Nici un copac și văi pustii de apă.
Iubită și de morți și de poeți,
O asfodelă printre stânci ce crapă.

O asfodelă singură stă scut
Și tainei și credințelor surpate.
Cu rădăcina prinsă în trecut,
Ea înfloreşte în eternitate.

Barbàr, venit aicea să mă 'nchin,
Din tot ce-a fost am mai găsit o floare.
O las să înflorească. Și senin
Reiau toiagul vremii călătoare.

HELLADA

HELLADA

Pe ţărmul unde vineţi chiparoşii
Brăzdează seara cerul de smarald
Şi unde marea poartă pânze roşii
Ca rodii sângerând pe valu-i cald,

Acolo şi de Fidias sculptată,
Marmoreeană şi ca visul trist,
Fecioara stă cu faţa îndreptată
Spre noapte şi spre golful de-ametist.

Zadarnic din idile arcadine,
Păstori frumoşi şi goi ca nişte zei,
Cu ramuri verzi dând, vântule, în tine,
Gonesc întineriţi de dragul ei.

Ea stă divină şi de piatră dură,
Căci nu s'a desfăcut de Dumnezeu...
Sub scutu-i marea lui Homer murmură
Şi mai răsună lira lui Orfeu.

Ce dragoste înaltă mă ridică
Spre cerul lui Platone şi Plotin?
O, Pallas, dă-mi din fruntea ta unică
Unitul ram de laur şi măslin.

UNEI AMFORE

Tu, amforă, ce porţi pe tine
Pecetea visului elin,
Desmormântată din grădine
Umbrite încă de măslin,

Turnat-ai vin bălai ce face
Un cer de nouri, înstelat,
Şi din greoaie minţi opace
Alcibiade şi Socrat?

Vărsat-ai, galben, untdelemnul
Pe trupul sculptural al forţii?
Păstrat-ai pe altar îndemnul
Luminilor în lampa morţii?

Ai fost o urnă cinerară
Sau vasul fraged de parfum?
S'a scurs prin tine apă clară?
Ai scuturat pământ şi scrum?

Nu ştim şi nimeni n'o să ştie,
Căci, amforă, rămas-ai goală.
Dar, precum eşti, porţi o beţie
Cu mult mai grea în a ta oală,

Și înălțându-te la gură,
Sorbim Hellada și Olimpul,
Cu toate setele ce fură:
Pe noi ne 'mbată numai Timpul.

SUNIUM

Vaporul nostru alb plutea
Ca pasărea pe val,
Un cer albastru se-oglindea
Pe marea de cristal,

O, Sunium, când ţi-am aflat,
Sus, pe un ţărm abrupt,
De-un neam senin în alb sculptat,
Aerian şi rupt,

Pe stâncă templul tău urcând
Cu tot trecutul viu
Cum se înalţă sfântul gând
Pe un altar pustiu.

De mări viorii, de ceruri vii
Unite 'n mintea mea,
Vor străjui, vor stărui
Coloanele-ţi de nea.

HIMET

Profanat de nici o casă,
Umilit de nici un templu,
Munte gol, te rog mă lasă
Forma pură să-ţi contemplu.

Zeii n'au voit s'ascundă
Cu păduri şi umbră moale
Fruntea naltă şi rotundă,
Umerile tale goale.

Dar lipsit de vre-o podoabă,
Soarele îl ai şi cerul
Şi Atena ca o roabă
Să-ţi învăluie misterul.

Lasă bàrbarii să vină,
Din ţări triste, de departe!
De durerea ta senină
Cum vrei tu să aibă parte?

Cum vrei tu să înţeleagă
Luminoasa 'nvăţătură,
Când în suflet besna-i leagă
Tot de patimi şi de ură.

Dar îngăduie-mi doar mie,
Care cred în cer cu soare,
Să-ți aștern o poezie
Ca și umbrele ușoare

Când amurgul mi le scoate
Și le 'ntinde pe 'ndelete
Până noaptea le ia toate,
Munte, plin de violete!

DAFNI

Mânăstire ancorată pe pământul lui Apollo,
Dafni, sfinte cărămizi,
Cine va reda vreodată sufletului meu de-acolo
Umbrele de chiparizi,

Cerul dimineții clasic conturat cum e o cupă
De lumină cu argint,
Și în inimi călătoare dorul primăverii după
Eleusis și Corint!

Cine va suna talanga turmelor de pe coline
Ca 'ntr'un viers de Teocrit,
Și în curte printre dafini va lega — o, Dafni! — cine
Maci de sânge pe granit ?

Mai trăiesc ca altădată zeii veșnici, mânăstire,
Și zadarnic ai cuprins,
Ca s'o răstignești sub cruce, o coloană. Stă subțire,
Pururi vie, cu trup nins,

Cu trup neted, cu trup tânăr în divină nepăsare
Ca pe vremea când purta
Peste frunte o metopă și o friză pe spinare —
Dă-mi, coloană, pacea ta!

Şi 'nflorită printre pietre, floarea morţii, asfodelă,
Mă învaţă cum să fiu
Ca să seamăn după moarte cu sculptaţii pe o stelă
Din Cheramicul pustiu.

Iar tu zeu al poeziei, o, Apollo, mă îndrumă
Ca să scap biruitor,
Căci în naos, ce patetic, cu durerea-i mă sugrumă
Tragicul Pantocrator.

ACROCORINT

Clopoţeii caprelor sunau răcoare
De ape vii printre măslini şi eucalipţi,
Pe când pe golf ardeau ca portocale
In legănare pânzele fierbinţi...

Patriarhal platanul pentru oaspe
Chiema în frunze umbra la ospăţ.
Pe foi de brustur: brânză, în blid: lapte,
Ne-au dat păstori străvechi cu port semeţ.

Băiatul oacheş lua de coarne ţapul negru —
Se arcuiau pe zarea altui veac.
Trosnea uscat din ace pin şi cedru
Sau svon de greer sub frunziş sărac.

Din coaja inimii rănite da răşină,
Prelinsă vreme, lacrimă de chihlimbar...
O singură coloană în lumină
Purta pe cap amiaza ca un dar.

EPIDAUR

— Teatrul antic —

Pe cer se perindă lin nourii şi
Azurul adânc, spălat de lumină.
Pe trepte se-aşează tăcute, pe rând,
Când umbra, când raza senină.

Pădurea în juru-mi şi-adună şi ea
Un fraged obraz de ramură verde.
Şi trunchiul şi muşchiul şi frunza privesc,
Doar veacul privirea îşi pierde.

Eschile, Sofocle, aici nu s'au stins
Şi glasul le tremură 'n aer —
Şi mierlele fluieră coruri de mult
Şi vântul, străvechiul lor vaer.

Teatrul pustiu e umplut azi de zei
Cu trup străveziu de vecie.
In piatră, în plantă şi 'n pieptu-mi la fel
Fierbintele suflu adie.

OLIMPIA

Albe coloane, zei reci,
Trupuri fără de pată,
Frunză cu freamăt de veci,
Vreme nedeslegată.

Ram de măslin milenar,
Umbre plăpânde şi azi,
Ape şoptind în cleştar,
Nu v'aţi schimbat la obraz.

Stai ca o stană şi tu —
Lepezi om şi viaţă,
Totul când straniu stătu
Tânăr, plin de verdeaţă.

Mieii priori i-au păscut
Fluere fără de moarte.
Albe coloane sunt scut
Celor ce vin de departe.

DELFI

In spate zid de stâncă arde 'n cer
Pe care torc cununi vulturii.
In faţă, prăvălită 'n golful clar,
Umbrirea verde stinsă a pădurii.

Sfinţită de oracol şi altar,
Pieziş o rază taie înserarea.
Şi cum coboară caprele şi pier,
Cresc clopoţei din vreme, ca isvoare.

Lumina peste marmure dă maci,
Dar grabnic înnoptarea le culege
Şi trupuri de coloane stau ca magi
Să 'nfrunte visul, vcacul să'l deslege.

E umbra timpului, pe care şed
Sub Fedriadele nemuritoare.
Teatru, stadiu, temple — nu-i mai văd:
Apollo sună 'n mine viers de soare.

HELLADĂ

Stă marea ca o treaptă de senin
Pe care urcă insula 'n lumină,
Şi templul din pădurea de măslin
Se 'nalţă gol şi viu ca o tulpină.

Coloane, trupuri netede de zei
In care sângele s'a făcut soare,
Colunii lângă ele îmi par grei:
Nu pasărea ci piatra o să sboare.

Lăsaţi-mă să vin iar la părinţi.
Doar clipa mea se cerne cenuşie,
Doar lutul meu se surpă 'n suferinţi.
Aici lumina dăruie vecie

Pe friza vieţii unde în alai
Fecioare vin cu vas rotund pe umăr
Şi călăreţi semeţi strunează cai
Şi dansatoare saltă 'n tact şi număr,

Pe stela morţii unde un bătrân
Senin întinde dreapta împăcată
Flăcăului răpus râzând păgân —
Pe marea ca o liră încordată.

INSULA

Amurgul lăsase pe ape lungi plete de aur şi umbră
Când îi zărirăm măslinii şi munţii albaştri pe cer,
Când adieri cu mireasma răşinei şi algei uscate,
Vestind egeica stâncă, vrăjiră născare de zei.
In sborul ei luntrea cu pânză legase ca pescăruşul
O aripă albă de pacea cleştarului neţărmurit —
Şi iată şi plaja, pârâul sărind de pe prunduri la vale
Cu murmur umbrit de milenii pierind în imense tăceri.
Şi fete în alb spălau lâna în apă curată de munte,
Şi una, bălaie ca luna, mai mândră ca toate, zâmbi
Şi glasul melodic îmi spuse: « De eşti prea vicleanul Ulisse
Sosit din Troada, la mine, străine, fii bine venit ».
Şi glasul tăcu ca prin farmec, de parcă nicicând nu sunase.
Dar unde e nimfa Calipso? dar unde fecioarele ei?...
Pasc linişti nemaivisate pe ţărmul zărilor clare
Din care vinete piscuri brumate de visuri răsar.
Un nor cu pene de flăcări mai fâlfâie foc până cade
Departe, ca pasărea stinsă de dor, istovită de drum.
Pe când isvorînd din legende mai vechi decât vremea,
Tăcutele stele se duc cu paşi de lumină pe mări.

PĂSTOR IONIAN

Pe plaja 'n arc de soare, unde marea
Cu val rotund de mii de ani a stat,
Ii văd, lungit pe-o rână, doar spinarea
Şi trupul gol în bronz turnat.

Din naiul dus la gură, apriline
Chiemări se pierd cu sunet de isvor.
Pasc capre pe uscatele coline
De piatră sub azur dogoritor.

Şi vremea a încremenit sculptată,
Dar trunchiul unui pin a tresărit,
Sub coajă desvelind un piept de fată
Şi un suspin cu plâns înăbuşit.

Pe când în marea limpede, în care
Prin scoici şi alge peştii fug şi vin,
Misterios din umbre vii răsare
Un zeu tăcut, ca un delfin.

CENTAURUL BĂTRÂN

Când soarele pieziş se lasă 'n mare
Şi umbrele alunecă pe munte,
Din patul lui de frunză şi de cetini,
Centaurul bătrân se 'nalţă 'n codrul
De aur al amurgului. E singur.
Ii curge barba peste piept cum curge
Pe pieptul stâncii un şuvoi de apă.
Sprâncenele stufoase îi acopăr'
Lumina ochilor ce altădată
Zăriră neamul zeilor de-un sânge,
De-un grai cu neamul lui. Acum zadarnic
Urechea iscodeşte să audă
In vântul cald plăpânda răsuflare
De nimfe 'nlănţuite pentru-o noapte.
Incet copita lui se depărtează
Suind greoi la munte cu uitarea.

Păstorii din Olimp, când vine toamna
Şi când în caravane lungi coboară
Pe drumuri povârnite de pădure
Măgarii lor şi oile şi câinii,
Prin frunzele rărîte îi ghiciră
Făptura-i uriaşă. Primăvara
Copiii care vin la fragi văzură

In frica lor o namilă de spaimă.
Dumbrava îl ascunde. Prin desişuri
Dihăniile, doar ele, îi ulmează
Cu teamă urma şi se trag din cale-i.
Şi-l pomenesc în satele din vale,
In mână cu fuiorul alb de lână,
Nevestele muntenilor în şoaptă.
Şi tot mai rar se-aude de Centaur,
Şi tot mai mult se învelește 'n umbra
Legendei şi 'n Olimp se risipeşte.

PRINOS

Din jghiabul nalt al şipotului până
Pe stânca învelită cu muşchi verde,
Legându-şi arcul, apa săgetează
Lumină prin penumbrele pădurii.
Alăturea altarul. Piatra veche
Din săpătura ştearsă mai păstrează
Doar păcurarul tânăr care duce
Pe braţe mielul alb cu lâna creaţă,
Doar fata mlădioasă care suflă
In două fluere prelungi şi fata
Ce poartă în mers lin un coş cu poame.
Lung vălul le mai flutură pe şolduri.
Şi nimeni altul.
Sub frunză apa nouă se perindă.
Pustiul altor vremuri se aşterne.

BUST ANTIC

De peste coama veacurilor iată-l
Ieşit din spuma vremii pân' la mine,
Un singur cap de marmură gălbuie
Păstrând lumina cerului, seninul
Lăuntric al făpturilor Helladei.
Poseidon e, un Faun sau Socrate.
In părul inelat corniţa creşte,
Dar fruntea larg boltită chiamă gândul.
Sub nasul rupt puţin ce gură-amară!
De mult iertară ochii. Barba curge
Pe pieptul spart, în valuri împăcate
De zeii ce-au păzit Arhipelagul.
Acum pe scrinul negru stă 'n odaia
In care-am strâns pe rafturi ani de-a-rândul
Pe toţi poeţii dragi în cărţi iubite.

ŢĂRM PIERDUT

Mai suflă 'n scoici prelung tritonii mării,
Sirena îşi mai stoarce păr de alge,
Zei goi şi mai frumoşi ca muritorii
Adastă încă pe un ţărm cu soare.
Dionisos tot mai culege viţa, tainic
Mai duce Pan o trestie la gură
Şi tot mai cade binecuvântarea
Lor grea de rod pe floare şi pe turmă.
Ce a legat odată pururi leagă —
Şi cântecul ce l-au pornit pe aripi
De vânturi nu-l opreşte nici o vrajă...

Stau munţi cu chiparoşi pe cer, pe mare.
Păstorii de milenii zic din fluer.
Fecioare la fântână tot aşteaptă
De mii de ani, urciorul să se umple.
De mii de ani, pescarii mai ridică
Pe luntre pânza lor triunghiulară...
Şi valul vechiu nu cade niciodată,
Dar alb de spume murmură într'una.
Nechează caii soarelui pe mare:
Intinereşte lumea şi lumina —
Şi limpezită linişte se lasă
Când ei tăcuţi se pierd sub cerul zării

In umbre potcovite cu lumină.
Şi pretutindeni fumul se ridică
Crescând în tremur paşnic de tulpine
Din ruguri pentru jertfa hotărîtă.
Dar trei flăcăi ţinându-se de mână,
Pe când deoparte unul cântă 'n frunză,
In armonia zilei şi a umbrei,
Pios ritmează pasul fericirii.
Şi altul dintr'un laur rupând ramuri,
Stă singur şi senin se încunună,
Privind cu ochi eterni la cer, la mare,
La jocul fără seamăn al luminii
Pe dimineaţa ne 'ncepută-a lumii.

Şi zei cuminţi păzesc la stăvilare
Ca vremea potolită să rămână,
Cu val curat purtând pământ şi ceruri;
Veghează zei puternici să nu scape
Fugara şi nebună să nu 'nfrângă
Eterne legi, surpând în haos totul.

INSULĂ

Cu fruntea ei tăiată 'n marmor clar,
Cu păru 'ntunecatelor păduri,
Sibilă murmurând din mii de guri
Oracole uitate de pescar,

Stă insula pe marea din bătrâni.
Pâraele de munte îşi dau brânci,
Alunecă şi cad şi râd pe stânci
Şi duc trupşorul nimfelor pe mâni.

Sonor fântâni în amfore mai curg,
Tot spală pânza fetele la mal,
Şi 'n ape limpezi prinsă în cristal
Nausicaa se scaldă în amurg.

Ulisse, unde e corabia ta
Să ancoreze 'n golful ăsta mic?
Sub cerul clasic n'a murit nimic
Şi ce-a cântat Homer, va mai cânta.

CICLADELE

Cu limpedea 'ncreţire a mărilor revine
Lin primăvara lumii pe vânturi înapoi,
Şi prin oglinzi cu sare, purtând panerĕ pline
De foc de oleandri, de rodii şi de foi,
Surorile ridică iar frunţile, senine
Păşind cu tălpi de stâncă pe valurile moi.

Corabia străveche cu pânza ei pătrată,
O căutaţi zadarnic, zeiţelor, prin zări.
Dau ramuri şi dau muguri din puntea îngropată
Pe plaja unde valul vrăjeşte a uitări.
Dar unde e Ulisse, ce v'a fost drag odată,
Şi Troia unde este, stăpâna peste mări?

S'a prăpădit Helena, frumoasa pentru care
Atâţia regi căzură, în floarea vârstei lor.
Prin vânturi pescăruşii tot ţipă a pierzare —
Surd valul se răstoarnă prin vremuri vuitor
Şi una câte una solemn reintră'n zare
Cicladele cu trup nemuritor...

DIONISOPOLIS

Terasele coboară către marc
Cu pasul de-armonie împlinit,
Purtând pe tava de aramă floare
Şi rodul sudic toamnei ce-a venit
Cu pânze roşii pe străvechea mare.

In cinstea zeului de altă dată,
A săditorului de viţă pe-aste locuri,
Strivesc pios ciorchini cu boabă 'nvoaltă,
Privind în larg delfinii prinşi de jocuri,
Visând la zeii ce-au trăit odată,

La valul despicat de luntrea Argo,
La spuma dăruind pe Afrodita.
Lung îmi descântă 'n suflet şi mai larg o
Descântă 'n clipe vremea nesfârşita
Cu murmure sub prora luntrei Argo!

Şi sub smochinul ce aruncă umbră
Fugară pe vecia unui val,
Las ceasul cel mai sfânt să mă pătrundă,
Inalţ, zâmbind uitării, un pocal —
Pe când Dionisos pândeşte 'n umbră.

M I T

Insulă, pierdută colo 'n mări
De micşunele, aur şi amurg,
Insulă, vrăjită din visări,
Deasupra-ţi vânturile curg
In melodii murmurătoare de pârâu.
Insulă, în loc de grâu
Măslinu-şi tremură sub munţi argintul
Aerian şi oleandrul floarea, unde
Mireasma pipărată terebintul
Şi albe aripi pescăruşi pe unde
In lunecări fugare ţi le lasă.
Insulă, te-ascunzi ca într'o leasă
De viţe atârnate şi glicine
Cu flori plăpânde peste ţărmul frânt.
Din piscuri vezi oglinzile senine,
Auzi al mării veşnic cânt.
Insulă, aicea nici un pas
De om sau fiară urma nu şi-a tras.
Pe plaja scânteind prundiş de stele,
Doar trupul Vènerii crescu din mări —
Şi desfăcând desişurile grele
Diana doar, în albe desfătări
De raze, a pătruns pe muşchiul unde
Endimion în codrul ei se-ascunde.

Primăvăratic, pretutindeni suie
Din foi şi valuri tăinuită pace.
Tot ce priveşti e vis şi totuşi nu e:
Un zvon de-albine zumzăie şi tace.
Din nai plângând cu picături de lună,
Suspină 'n umbră Faunul şi sună
Departe, surd, din funduri de ponoare,
Cu inima pământului,
Copite de Centauri călătoare...
Rămâi pe veci! Pe pana vântului
Nu piere! Tu, clădită în terase ca
Altarul anului rotund, nu îmi seca
Inaltul corn de 'mbelşugare; ia-l,
Răstoarnă-l tot în noaptea care cade,
S'ajungă darul tău din val în val
La omul cela trist ce şade
Pe ţărm pustiu de zei, cu faţa
Şi jalea mea...

OVIDIU

Intâia stea clipi în zare. Vântul
Porni prin stuf cu aripă de păsări,
Apoi stătu. Se auzi deodată
Rostogolirea valului, departe,
Urcând mereu din partea din spre mare —
Când l-am zărit venind încet şi singur,
Cu capul aplecat puţin ca unul
Ce stă de mult de vorbă cu pustiul.
Prin bălţi, în care triste păpurişuri
Oftează lung cu şoaptă omenească,
Vânasem toată ziua şi cu puşca
Pe umăr, mă 'ntorceam în spre cetatea
Ce-a fost odată Tomiş şi-azi e alta.
Pe câmpul ars de toamnă al Dobrogei,
Ştiam că va veni mult aşteptatul
Poet, ce-şi plânge peste morţi durerea.
Dar ochii lui, bătrâni de zeci de veacuri,
Nu m'au văzut. Sub albele lor gene
Priveau adânc spre ţărmul unde 'n noapte
Se deslușea neptunic glasul mării.
Atunci din stuful ghiolului o albă
Aripă şi-a 'nălţat, străină, sborul
Şi lebăda sălbatică, în taina
Acestui cer, prin stelele de toamnă,

S'a legănat o clipă ca ţinută
De tremurate fire de 'ntuneric;
Apoi s'a dus ţipând atât de jalnic
Că vântul speriat s'a strâns în baltă
Şi sufletul în mine, când pe zare
A lunecat cu aripe întinse
In noapte, spre o ţară de lumină
Cu soare cald sub care cresc coloane
Ce-şi înfloresc zăpada cu acantă.

Pierise sborul alb în umbră. Pasul
Meu singur stânjenea singurătatea.
Un far clipi departe. Din spre mare
Sirena unui vas mugi să plece.
In gara din Palas locomotive
Rar pufăiau. Un tren trecu în goană.
Pe stepa înnoptată uruirea
Vagoanelor se stinse. Numai marea
Rămase să-şi ridice glasul antic,
Sub zodiile toamnei, numai marea.

PĂSTORUL ŞI FAUNUL

Păstorul tânăr sta pe piatra albă
Pe care dăltuit se mai vedea
Un chip de faun tânăr; capre albe
Păşteau printre coloane iarba rea.

Pe nai, stângaci se tot trudea să spună
Şi dorul lui şi marea dimprejur,
Dar trestiile sub buze nu mai sună,
Zadarnic cearcă vechile măsuri.

Tăcut acuma stă atât de singur!
Lin soarele alungă umbre lungi
Pe templul risipit prin stânci şi crânguri,
Pe vremi la cari cu mintea nu ajungi.

Amurg sau somn îi picură pe gene?
Pe-aproape o făptură s'a mişcat.
Un faun calcă tânăr prin poene,
La fel cu cel în marmură săpat.

Alături de băiat mi se aşează.
De faun teamă n'a simţit —
Privea uimit doar cum o rază
S'a prins în cornul ascuţit.

Erau de-o seamă — îşi aflară graiul...
S'au înţeles deodată amândoi!
Şi faunul i-a luat în mână naiul
Şi cum la gură i l-a dus: un roi

De-albine zumzăiră surd şi marea
Vuind pe-un ţărm pustiu se auzi.
In freamăt de păduri pierea chiemarea
Şi re'nvia în viers de ciocârlii...

Cât timp au stat să cânte, cin' să ştie?
Sub luna plină parcă i-a văzut —
Când s'a trezit flăcăul — faţa vie,
Dar în penumbra lunii s'a pierdut...

Din nai spunea păstorul pe o piatră
Pe care dăltuit se mai vedea
Un chip de faun trist cu cap de capră —
Amurgul vânăt peste ei cădea.

CAPRE

Pe munţii arizi ai Grechiei cu miros de dafin şi cimbru,
De unde privirea cuprinde azururi de mare în zări,
Vă văd nostalgica turmă răsleaţă întotdeauna,
Voi, capre cu ochi de muiere, voi, ţapi cu bărbi de monahi.
Oierul să-şi pască alene poporul de oi uniforme,
Sunând din fluer, la umbră, sub fagul bucolic, prelung.
Prin stânci potopite de soare, pe râpe bătute de valuri,
Să pot păstori fantezia în voe, căprar mă doresc.
Talazul a dat pe-Afrodita, să fie ca marea cu toane
Femeea şi nu, cum ne minte, ieşită din coastă de om.
Dar capra, isvorul acesta de atice graţii şi salturi,
Ce aeriană zeiţă, jucând pe ce val, o născu?
Sau poate chiar tu, Poezie, i-ai fost şi mamă şi doică,
Din piatră în piatră de sarc mai sprintenă ca un dactil,
De stă cu ochii ei galeşi, vicleni şi adânci ca Amorul,
Privindu-mă epigramatic cu duh de străvechi elegii.

MOARTEA PĂSTORULUI

Prin ramuri vântul şi în zare marea
Rotundă şi albastră şi brăzdată
De prora insulelor violete
Bătute'n cearcăne de-argint, cu golfuri
Ferite de furtună unde singuri
Delfinii vin jucându-se. De-asupra
Cer limpede ca apele de munte
Ce prin poiană trec săltând la vale
Cu pas uşor de calcă parcă zeii
Pe lume iar. De sus cad linişti. Vulturi,
Rotind cununi, se'nalţă şi coboară.
Mioarele s'au grămădit la umbra
Tulpinelor. Sub bolţi de aur veşted,
Cu botul pe spinarea celcilalte,
Se'ndeasă toate la movila unde
Sub frunza toamnei stă întins păstorul
Lor tânăr doborît de mâini viclene.
Infipt alături îi veghiază pacea
Doar fluerul de soc. Şi ziua fuge.
Şi vântul bate. Lung din fluer plânge
Făptură nevăzută. Rar răspunde
Din fund pierdut de sihlă jalea frunzei.
Şi vântul bate... Behăie mioara...
Răsună fluerul din alte timpuri.

Deodată ramuri se desfac şi faţa,
Străină nouă, faunul şi-arată:
O faţă mai bătrână decât coaja
Pământului, mai tristă decât toamna
Pământului... Surd bate vântul Spune
Tot mai departe gura de lumină
A înserării; piere şi se lasă ·
Pe marea violetă şi rotundă
Cu insule de umbră unde zeii
Au dus cu ei păstorul să le cânte.

STELĂ

Tu, ce treci în tânără lumină,
Rupe pentru umbra mea un ram
Proaspăt înflorit pe ceruri roze,
Rourat de limpezi zori.

Tu, ce râzi cum am râs eu odată
Şi săruţi o gură de copil —
Adă-mi, albe, două turturele
Impreună prinse 'n laţ.

Umbrei mele 'n Hades să-i adie
Primăvară şi să-i vie guruit,
Umbra mea din Hades să cunoască
Iar că Eros a sosit.

INSULA

Insula mică era
Albă de anemone.
Amurgul cu aur podea
Plaja pustie.

Pas omenesc până-atunci
Pacea n'o turburase —
Ecoul vrăjise din stânci
Murmurul vremii.

Tumba delfinul venea
Cu amurgul pe ape,
Marea tăcută purta
Aripe albe.

Zeii goniţi ca pe-un roi
Strălucitor îi primise
Seara cu umerii goi
Ai Afroditei.

Zeii uitaţi ca un fum
Prins de marmura clară...
Umbre prin umbra de-acum
Stăpânitoare.

Prora noastră lovi
Lung țărmul minunii.
Pasăre albă pieri
In nemurire.

ALESUL

Mi-am deslegat sandala ca o frunză
Ce cade moartă la piciorul meu,
Mi-am limpezit făptura să n'ascunză
Nimic din ce nu duce pân' la Zeu.

Pe ţărmul mării mă înalţ: o urnă
In care doar lumină am turnat.
Nu plâng, nu chiem tot ce-am lăsat în urmă.
Stau singur, pentru jertfă împăcat.

Din pietre albe i-am durat altarul,
Din lemne scumpe flăcări i-am ivit —
Şi cerul nalt cum îmi primeşte darul,
Urc rugul împlinirii, fericit.

SCUTUL MINERVEI

I

Ajuns acum pe culmea vieţii, înainte
De a descreşte 'n umbra ţinutului tăcut,
Zeiţă înarmată cu lancie şi scut,
Stăpân deplin pe cuget, înalţ o rugăminte.

De ani destui Diana cu raza ei mă minte
Şi, falsă ca şi valul din care s'a născut,
Cithereenei pradă destui ani am zăcut
Plătindu-i vamă chinul şi lacrima fierbinte.

Cu mai păzită grijă îmi voiu păstra odorul.
Spun crinului şi rozei un veşnic bun-rămas:
Măslinul şi un dafin să-mi străjue ogorul.

Nu-ţi dau, de patimi arsă, o inimă pustie,
Dar gânditorul suflet ce singur mi-a rămas,
Tu încunună-l, Dreapto, cu verde poezie.

II

Deoarece, Senino, mireasă mi-eşti şi soră
Şi călăuză 'naltă pe valul ce-am urcat,
Cuminte şi 'ndrăsneaţă, cu capul ridicat
Să-mi stai, spintecătoare de veşnicii, la proră.

Iar eu din întuneric intrând în auroră
Şi limpezit cu totul de patimi şi păcat,
Voiu cerceta cu ochii părerea de uscat
Pe umăr de talazuri, albind ca o amforă.

Strălucitoare 'n suflet e ţara ta, Zeiţă!
Bacchantele în faţa-i prin noapte se ascund,
Fug speriaţi Silenii încununaţi cu viţă.

Apollo însă tainic pe fruntea-ţi cum răsare,
In razele răsfrânte de scutul tău rotund,
Imi naşte nouă Muze măreţe la picioare.

III

Acelaşi zeu profetic cutremură stejarii
Dodonii şi la Delos înaltul palmier
Rămâne mărturie legând pământ şi cer,
Dar au tăcut de-atuncia Homerii şi Pindarii.

In temple profanate au năvălit barbarii
Şi viersul lor răsună strident şi adulter,
Dar n'au să se ridice pe piscul auster
Nicicând, al poeziei cu strictele fruntarii.

De lauda, de ura lor oarbă azi nu-mi pasă.
M'am depărtat de-un laur ce 'n fiecare zi
Pe altă frunte 'ngustă mai veştejit se lasă.

Căci tu îmi creşti în suflet — la fel cum altădată
Din creştetul lui Joe destinul te trezi —
Senina fericire puţin îngândurată.

IV

Adăpostit sub scutul Minervei stau deoparte
La umbra unui dafin ce n'are veştejiri,
De gloria lumească, de secile vrăjiri
A vremii 'nşelătoare totuna de departe.

Adun pământ şi plante şi oameni într'o carte
Inaltă în simţire, bogată 'n zugrăviri.
Din vechile otrăvuri făcut-am isbăviri,
Din turbure vieaţă, armonioase arte.

Dar sarcofagul poartă îngemănate roade:
In juru-i saltă 'n soare al zeilor alai,
Năuntru zace mortul cu viermele ce-l roade.

Nu-i nimeni, desnădejdea din gând să mi-o ghicească.
Doar tu, Zeiţă clară ca flacăra, îmi dai
Puterea să-mi torn chinul în marmura cerească.

V

Precum prin crâng, în umbră, o pasăre aţipă
Din sborul ei rănită de vechiul vânător
Şi te ajunge glasu-i sunând sfâşietor
Când vrea şi nu mai poate să 'nalţe o aripă,

In sângele-mi departe se tânguie şi ţipă
Iubirea încolţită de rănile-i ce-o dor;
Sleită se mai sbate când nu e ajutor
Să-i dea o vlagă nouă în neguroasa clipă.

De prin afund de mine, aud cum se prelinge
În liniştea de astăzi neliniştea de ier'.
Zeiţă prinsă 'n zeaua luminii ce învinge,

În sufletu-mi noptatic în arme te coboară.
Străpunge-o fără milă cu suliţă de fier,
Dă-i moarte bietei inimi ce n'a putut să moară.

VI

Neptun pe mări în spume şi-a aşezat domnia;
Zefir, pe-o adiere; Boreu, pe-un aprig vânt.
Cibela 'mpărăţeşte pe rodnicul pământ
Şi Ceres leagă spicul şi Bacchus creşte via.

Şi-împart nemuritorii: văzduhul, apa, glia
Şi tot ce-a fost pe lume şi toate câte sunt.
Un zeu ne duce 'n leagăn şi altul în mormânt;
Ei ne trimet păcatul şi nevinovăţia.

Veghează zei, zeiţe pe orişice făptură —
In arbore: Driada; la vatră: zeul Lar.
Suntem ca fire prinse în vasta ţesătură.

Nu pot să lupt cu zeul: el dă şi el culege;
De el nebunu 'ncearcă să fugă în zadar.
Eu mă supun, cuminte, la ne 'ndurata lege.

VII

Cu armonie simplă de linii şi lumină
Trezindu-ne comoara gândirilor adânci,
In tragică splendoare prin dezolate stânci,
Se profilează templul tău vechi pe o colină.

Dar veac de veac frontonul îl crapă; se înclină
Coloana albă 'n vremea ce-o surpă stând pe brânci;
Şi 'n ţara pustiită de barbari: Turci şi Frânci,
Prin pietrele de-acantă dau tufe de sulfină.

Când vremile şi omul, Minerva mea, te lasă,
Când slava ta n'o ţine granitul cel mai dur,
Din paisprezece versuri ţi-oiu făuri o casă.

Dar dă-mi, Zeiţă, harul şi legile 'nţelepte,
Sonetul meu să suie în veşnicul azur
O vrajă de pilaştri şi de proporţii drepte.

VIII

Sub rod se 'ndoaie pomul când seva îl pătrunde,
El ce sfida Prierul cu verzile lui frunţi,
Şi râul fără-astâmpăr ce spumega prin munţi,
La vale poartă paşnic corăbiile pe unde.

Departe jocul fraged al anilor se-ascunde
Şi iată-i, rari pe tâmplă, întâii peri cărunţi,
Când patimi împlinite s'au arcuit în punţi
Şi fecundate doruri s'au liniştit profunde.

Ca şarpele de-acuma îmi schimb noroc şi piele,
Căci soarta nu-mi apleacă vieaţa în zadar
Cu versuri care-atârnă din ce în ce mai grele.

In toamna unde darul se pârgue 'n tăcere
Aştept să vii şi, rece, cu dreptul tău cântar,
Să-mi hotăreşti măsura de-amaruri şi de miere.

IX

La Roma, când Horaţiu prindea nemuritoare
Cadenţa ta în Odă, când verbul suveran
Il mlădia 'n Eglogă poetul mantuan,
La noi ziceau din frunză păstori pe la isvoare.

Dar să-ţi înalţ primeşte Sonetul la picioare,
Ca să înfrunte ritmic al vremilor noian —
Când simt sub mână lira, pe fiecare an
Mai pură, mai pioasă şi mai învingătoare.

Din lutul ţării mele mi-am ridicat spre tine
Un suflet ca un codru adânc şi nepătruns;
I-ai dat desăvârşirea coloanelor eline.

Nici azi nu-l va pricepe ilotul şi nici mâne,
Dar versul meu în slujba-ţi purificat şi uns
Şi logodit în taină cu Muzele, rămâne.

X

Pe mări nu poate vasul să sboare, dacă vântul
In pânze chibzuite nu-şi frânge vlaga lui,
Şi drumului s'aşterne în goana gândului
Fugarul, doar când frâul i-a stăpânit avântul.

Din liră ca să 'nvie, deplin şi proaspăt, cântul
Pe coarde numărate eşti nevoit să-l sui
Şi nu se schimbă piatra informă în statui
De n'o loveşti cu dalta. La fel e şi cuvântul.

Năuci, să creadă Sciţii că bâlciul e-un spectacol,
Că 'n lire nestrunite dorm melodii adânci,
Că 'n vorbe ne 'nţelese se-adună un oracol.

Adevărata artă de alte minţi se-alege:
Nu pâlpâie în noaptea desişului, pe stânci
In soarele Minervei scânteie alba-i lege.

XI

Abia sosi Prierul cu 'ntâia rândunică
Şi-l strânse galben vara la pieptu-i însorit
Şi iată peste dealuri lumina şi-a oprit
Din toamnă raza lungă prin fulgii care pică.

Tot ce-am legat de suflet cu aripi se ridică;
Ce mi-a fost drag pe lume, în ochi mi s'a umbrit
Şi 'n amintire suie cu fumu-i albăstrit
Iubirea cea mai mare, dorinţa cea mai mică.

Cu trecerea rotundă a lunilor roteşte,
Schimbat pe bolta nopţii, străvechiul zodier
Şi steaua ca şi visul în zori se veştejeşte.

Nimic nu se re 'ntoarce la fel a doua oară:
Nici anotimp, nici suflet, nici pasăre, nici cer...
Eternă doar Minerva cu lira le măsoară.

XII

Icar cum îl sfidase cu aripe de ceară,
L-a prăbuşit Apollo pe-al mărilor podmol.
Şi pe Acteon care-i pândise trupul gol,
Prin câinii lui, Diana l-a osândit să piară.

Chiar Prometeu, când slăvii a smuls un foc în pară,
El ce s'a vrut năprasnic al omenirii sol,
Pe stânci legat de Joe, cu vulturii ocol,
Hrăni flămânde ciocuri din fierea lui amară.

Şi totuşi nu mi-e teamă, în nalta mea trufie,
Comoara ta în versul sonetelor s'o fur,
In suflet când eroii Helladei îmi învie.

Deapururi în lumina senină urcă sborul,
Pe veci văd ochii minţii tiparele de-azur,
Când focul fără moarte îl ţine răpitorul.

XIII

Din toate, numai roza ce 'n moarte mai încheagă
O inimă de flăcări pe palidul stufiş,
Prin seara prelungită de soarele pieziş
Cum tremură în purpur, îmi este cea mai dragă.

Şi numai tămâioasa ce s'a păstrat întreagă
In viea pustiită de-al toamnei luminiş,
Acuma când scânteie de brumă prin frunziş,
Mai tare mă încântă şi locului mă leagă.

Mi-e dor de ce 'nfloreşte sub semnul despărţirii
Şi braţele ce albe de gâtul meu s'au prins
Mă ţin când ştiu că mâne s'or şterge iar privirii.

Minerva-mi spune: « Uită ce 'n pulbere se cerne.
Ciorchini de stele setea ţi-o sting şi am întins
Iubirii tale cupa petalelor eterne. »

XIV

Nespovedită mie ce grijă îţi apleacă
Profilul pur pe braţul în lance răzimat?
Ce chin tăcut, Zeiţă, în marmură săpat,
Iţi adumbri pleoapa de lacrimi pururi seacă?

Credeam că numai omul cu mintea lui săracă,
Divino, se frământă de patimi turburat.
Ce săgetare-ascunsă un zeu duşman ţi-a dat?
Chiar rănile lui Eros cu vremea au să treacă.

Mi-a spus nemuritoarea: « Grăeşti ca muritorii.
Sub alte legi stă neamul din care m'am ivit,
El n'are-amurg, nici noapte şi nu cunoaşte zorii.

Ce m'a durut odată, mă doare pe vecie...
Dar din senina pace şi chinul otrăvit,
Mi-a învăţat cuvântul înalta-i simetrie. »

XV

Din Helicon coboară iar cele nouă Muze
Inconjurând altarul cu pasul lor pios.
In număr şi 'n cadenţă suind armonios
Eterna poezie li s'a desprins din buze.

Vin câte trele Graţii în cântec de cobuze:
Un singur vânt le umflă vestmântul unduios
Din care, pentru tine crescând misterios,
Divin răsare ritmul din formele confuze.

Orfeu te părăseşte pe veci, Euridice!
El lira şi-o consacră Minervei ca un dar
Şi imnul proslăvirii dă cerul să-l despice.

Chiar Egipanul tainic, ducând la colţul gurii
Un nai de trestii, lasă când repede, când rar,
Lung lauda să-ţi sune în liniştea pădurii.

XVI

In căutarea prăzii de aur a cântării,
Spre tainele Colhidei, nou Iason, am pornit.
De hiperboreene furtuni nebiruit,
Scăpai din valuri teafăr şi de urgia mării.

Iar astăzi când din neguri răsar pe clina zării
Şi dafinul şi templul tău alb, ce liniştit
Imi trag la ţărm trirema cu rostrul ei proptit
De plaja aurie în raza înserării.

Acum veniţi, tovarăşi! Juncanul nou la coarne,
Juncana fără pată, să-i ducem la altar —
Ca jertfa lor norocul spre noi să ni-l întoarne.

Şi tu, Zeiţă, lasă din falnicul tezaur
Ce l-a purtat Berbecul divin, să smulg măcar
Pe liră o fărâmă din lâna lui de aur.

XVII

Nu's vindecat cu totul, Senino, de Himeră.
Pe buze tot îmi arde sărutul blestemat
Și 'n ochiul rău și verde, pe care l-am urmat
Atât de mult pe vremuri, iubirea mea tot speră.

De nimeni deslegată și astăzi îmi oferă
Enigma-i dureroasă un Sfinx neîndurat
Și sufletul ce 'n ghiare atât i-a tremurat,
Mai tremură privindu-l și-acum, din altă sferă.

Nu's vindecat cu totul, Minerva mea. Simt încă
Harpiile pe frunte cu sborul lor nefast.
Mai simt străvechea spaimă și vraja ei adâncă.

Iar glasul de Sirenă tot mai suav îmi sună
In cântecele morții, amăgitor și vast
Ca marea care-și mișcă argintul viu sub lună.

XVIII

Te-am regăsit, de mintea-mi cu-atâta mai aproape
Cu cât credeam, Ascunso, mai mult că te-am pierdut.
Erai aici, în suflet. Profilul cunoscut
Mă lumina cu umbra lăsatelor pleoape.

Cum am putut să-ţi caut pe cer, pe câmp, pe ape,
Nepieritoarea urmă, când trebuia tăcut
Doar să m'aplec în mine puţin, să-ţi fi văzut
Inalta strălucire ce 'n lume nu încape.

Te-am regăsit aceeaşi de ieri, de totdeauna,
Cu chip de muritoare şi gând nemuritor.
Ce laudă mai sfântă să născocească struna?

Şi-acum, când ştiu că viersul din suflet nu-mi mai pleacă
Şi 'n albia lui cântă curatul său isvor,
Pe veci de-acuma poate şi lira mea să tacă.

ALTE SONETE

LA UN POET

Poete drag Minervei şi drag Mediteranii,
Fiu tainic al Provansei şi-al cerului latin,
Din urna veşniciei zadarnic pică anii —
De-argint îţi creşte versul ca frunza de măslin.

Tu ai cântat păstorii, pescarii şi ţăranii
In graiul lor cel simplu cu ritmul larg şi lin,
Şi ai adus pe cimbrul colinelor Maillanii
Albinele Helladei cu zumzetul divin.

Ca un stăpân ce şade în paza holdei sale,
Ca un oier ce vine din Alpi pe Rhône la vale,
Aşa te văd: alături de zei, privind din deal

In seara ce coboară la ceata care suie
Puţină dar senină pe-aceeaşi cărăruie
Din umbra lui Virgiliu spre umbra ta, Mistral.

HELLAS

Măslini străvechi, munţi numai stânci, şi colo
Culcată: marea ca un cer mai clar.
Orice atingi e rugă ori e dar
Şi pinii 'n vânt sunt lira lui Apollo.

Sau, de preferi, coloanele acele
Dormind la umbra crângului sfinţit,
Bucolica talangă 'n asfinţit
Şi mieii păşunând prin asfodele.

Vrei sarcofagul alb în foc de maci
Sau stela 'n drum a dansatoarei moarte
Şi vântul viu în marmură încins?

Dar mie dă-mi, deplin să mă împaci,
In rama ei de-argint fluid, departe,
O insulă de-azur pe valul stins.

RĂSĂRIT DE SOARE

Cu coamele de flăcări ies din mare,
Suflând prin nări învăpăiate zori,
Tuspatru caii soarelui, prin nori
Trăgând un car cu osii arzătoare.

Şi zeul aplecat pe 'ntinsa zare,
Inflăcăratul, îmboldind cu zor
Innebuniţii roibi nechiezători,
Goneşte aprig alba arătare

A lunei lunecând în spre apus
In scaun de ninsoare şi de nacru,
De ciute negre către noapte dus.

Şi mâna de lumină de-o atinge,
Pe-al morţii ei zadarnic simulacru,
Clar aurora roze roşii ninge.

ENDIMION

Plângi, nimfă, ziua stinsă în isvoare . . .
Pier oile luminii pe prundiş.
Păstorul gol ţi-ascunde sub frunziş,
In somn destins, un trup rodit de soare.

Dar peste linişti pururi călătoare
Chiemând talazuri noui la luminiş,
Imensul dor al lunii, drum pieziş
Intinde scânteind ca o ninsoare.

Pătrunde 'n guri de peşteri gol de munte,
Aprinde ape 'n tăinuite chei
Şi prin păduri adânci durează punte.

Cu ochi de rază crengile desface
Şi lacrimi prind în arzător polei
Tot visul celui adormit în pace.

FAUNUL

Ivit cu luna intră în livezi,
Când răsunând în magica tăcere,
Din crengi pe selenarele zăpezi
In troeniri de vis cad grele mere.

Stă împietrit de taină, ca 'n obezi,
Pândit de nemuriri şi de mistere.
In pârguirea sevei parcă vezi
Cum creşte 'n el pământul în putere.

Un nor. Iar luna. Şi din umbră sare
Răpind la piept plăpânda înnodare
De nimfe — lebezi albe sau păreri.

Se sparg pe căi lactee rodii coapte
Şi, îmbătat de trupul lor de lapte,
Un faun soarbe luminosul cer.

CENTAURUL

Vuiră stânci căzând în rostogol
Şi pietre scăpărară sub copită,
Când răsări cu umbra lui lungită
De-amurg, Centaurul pe vârful gol.

Cu bust de zeu şi trup vânjos de vită,
Se înălţa trufaş şi trist: simbol
Credinţelor uitate, aspru sol
Gonind sălbatic inima-i rănită.

I se-arcuise fruntea, grea de gând,
Ca bolta cerului purtând tăria
Şi cu tăceri solemne munţi umplând.

Privirea lui de stea păstra vecia —
Doar nechezat de iepe 'n văi vibrând
Cu surd ecou îi turbura stihia,

LUI ATLAS

Propteşti în van cu umărul Pământul,
Uriaşule — nu scapi de tăvălug.
Cu chică grea de bivol ros de jug,
Puterea ta nu-i apără mormântul.

Loc Terpsichorei! Lasă-i ei avântul.
Uşoara ţină 'n deget ca un fulg
Rotunda tavă cu întins belşug
De ţări şi mări — să nu răstoarne vântul

Năframei ei de raze şi azur:
Platourile Asiei din care
Curg fluviile sfinte împrejur,

Pustiurile Libiei arzătoare
Şi, lin sunând de ţărmuri valul pur,
Ciclade albe în surâs de soare.

NARCIS

Iţi pleci pe linişti de iaz
Prin umbre profunde
Nostalgica sete şi azi,
Amurg de-o pătrunde.

Te chiemi. Luminos ca 'n pervaz
In taină răspunde
Misteriosul obraz
Ascuns pe sub unde.

Cu mâna încerci să-l atingi
Din vis cum răsare,
Dar chipul pe ape îl stingi.

Grumazul şi faţa îţi pier
Şi raze şi stele şi cer
Cu o tremurare...

BASORELIEF

Şi-au prăbuşit imperii înflorirea,
Cetăţi din slăvi s'au scufundat în lut,
Nisipul dus de vânt e aşternut
Pe unde-a fost Niniva şi Palmira.

Câţi regi şi câte neamuri în trecut
Şi-au înfruntat puterea şi oştirea:
Pustiul i-a 'nghiţit şi risipirea
Ca nouri de lăcuste i-a păscut.

Dar tu rămâi pe-un soclu de muzeu,
Ca o sfidare veşniciei oarbe,
In frumuseţea ta de tânăr zeu.

Pe duşmănia veacului hain
Şi peste timp, ce lacom ne tot soarbe,
A biruit profilul tău elin.

CUPRINSUL

Pag.

Prefața de *N. I. Herescu* 5

Asfodela (*Caetul verde*, 1932) 17

HELLADA

Hellada (*Grădina între ziduri*, 1919) 21
Unei amfore *(idem)* 22
Sunium (*Limpezimi*, 1928) 24
Himet *(idem)* 25
Dafni *(idem)* 27
Acrocorint *(Revista Fundațiilor Regale, Ianuarie 1943)* . . . 29
Epidaur *(idem)* 30
Olimpia *(idem)* 31
Delfi *(idem)* 32
Helladă *(Caetul verde)* 33
Insula *(Revista Fundațiilor Regale, Ianuarie 1943)* 34
Păstor ionian *(Caetul verde)* 35
Centaurul bătrân *(idem)* 36
Prinos (*Pasărea de lut*, 1934) 38
Bust antic *(idem)* 39
Țărm pierdut (*Țărm pierdut*, 1936) 40

Pag.

Insulă *(Caetul verde)* 42
Cicladele *(Ţărm pierdut)* 43
Dionisopolis *(idem)* 44
Mit *(idem)* 45
Ovidiu *(Limpezimi)* 47
Păstorul şi Faunul *(Ţărm pierdut)* 49
Capre *(Revista Fundaţilor Regale, Ianuarie 1943)* 51
Moartea păstorului *(Ţărm pierdut)* 52
Stelă *(Revista Fundaţilor Regale, Ianuarie 1943)* 54
Insula *(Ţărm pierdut)* 55
Alesul *(idem)* 57

SCUTUL MINERVEI (*Scutul Minervei*, 1933)

Ajuns acum pe culmea 61
Deoarece, Senino 62
Acelaşi zeu profetic 63
Adăpostit sub scutul 64
Precum prin crâng 65
Neptun pe mări 66
Cu armonie simplă 67
Sub rod se 'ndoaie pomul 68
La Roma când Horaţiu 69
Pe mări nu poate vasul 70
Abia sosi Prierul 71
Icar cum îl sfidase 72
Din toate numai roza 73
Nespovedită mie 74

Pag.

Din Helicon coboară 75
In căutarea prăzii 76
Nu 's vindecat cu totul 77
Te-am regăsit 78

ALTE SONETE

La un poet *(Caetul verde)* 81
Hellas *(Implinire*, 1942) 82
Răsărit de soare *(idem)* 83
Endimion *(idem)* 84
Faunul *(idem)* 85
Centaurul *(idem)* 86
Lui Atlas *(idem)* 87
Narcis *(idem)* 88
Basorelief *(idem)* 89

Alegerea poeziilor, orânduirea lor, ca şi înfăţişarea cărţii aparţin lui N. I. Herescu. Autorul s'a mărginit să revadă corecturile şi în puţine locuri textul original. La cuprins sunt indicate, după titlul fiecărei poezii, volumul sau, în lipsă, publicaţia unde a apărut mai întâi.

MONITORUL OFICIAL ŞI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
BUCUREŞTI — 1943

C. 79.788